

عفو بین الملل

۱۳۹۸ تان ۲۳

گام‌های مهم به سوی عدالت برای قربانیان کشتار ۶۷

سازمان عفو بین‌الملل امروز با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد که مقامات بلژیک، لیختن‌اشتاین و سوئد در هفته‌های اخیر گام‌هایی بی‌سابقه در راه اجرای عدالت برای قربانیان کشتار ۶۷ برداشته‌اند، گام‌هایی با این پیام به مقامات ایرانی که مسئولان جنایت علیه بشریت از دست عدالت نخواهند گریخت. این تحولات باید جامعه بین‌المللی را به حرکت در آورد تا برای تاسیس یک مکانیسم تحقیقاتی در سازمان ملل که باید سال‌ها پیش ایجاد می‌شد، اقدام کند.

در اقدامی تاریخی، مقامات سوئد یک مرد ایرانی را در تاریخ ۱۸ آبان به ظن ارتکاب «جنایت بین‌المللی در ایران و قتل در فاصله‌ی بین ۶ مرداد و ۱۳ شهریور ۱۳۶۷» دستگیر کردند. در این مقطع زمانی در سال ۱۳۶۷، مقامات ایرانی هزاران مخالف سیاسی در زندان‌های مختلف کشور را قهراً ناپدید کردند و به صورت فراقضایی و مخفیانه کشتند. در تاریخ ۲۲ آبان دادستانی سوئد اعلام کرد که دادستان پرونده باید تا ۲۰ آذر در خصوص صدور یا عدم صدور کیفرخواست تصمیم بگیرد.

در یک تحول مهم دیگر در شورای حقوق بشر سازمان ملل، دولت‌های بلژیک و لیختن‌اشتاین طی روند بررسی ادواری جهانی ایران در آبان ماه، برای نخستین بار از ایران کتباً در خصوص سرنوشت قربانیان کشتار ۶۷ و محل دفن بقایای آن‌ها سوال کردند.

بلژیک از دولت ایران پرسیده است که «آیا برنامه‌ای برای روشن کردن حقایق پیرامون ناپدیدسازی‌های قهری مرتبط با اعدام فراقضایی و مخفیانه هزاران مخالف سیاسی در سال ۱۳۶۷ دارد» و ضمن تاکید بر ادامه‌دار بودن این موارد ناپدیدسازی قهری نوشت که این حقایق شامل «تعداد و هویت کشته‌شدگان؛ تاریخ، مکان، چرایی و چگونگی وقوع هر یک از موارد ناپدیدسازی قهری و اعدام فراقضایی؛ محل دفن بقایای قربانیان و بازگرداندن آن‌ها به خانواده‌های‌شان» می‌شود.

لیختن‌اشتاین نیز پرسیده است: «ایران چه اقداماتی برای انجام تحقیقات در خصوص کشتارهای فراقضایی سال ۱۳۶۷، سپردن عاملان و آمران، از جمله مقامات فعلی ایران، به دست عدالت و تضمین حقوق خانواده‌های قربانیان اعدام‌های فراقضایی تابستان ۱۳۶۷ در زمینه دستیابی به حقیقت، عدالت و اقدامات جبرانی انجام داده است.»

این تحولات نقش مهمی در روند مبارزه علیه مصونیت از مجازات برای جنایات علیه بشریت مرتبط با کشتار ۶۷ ایفا خواهند کرد، جنایاتی که شامل ارتکاب گسترده و سازمان‌یافته‌ی قتل، ناپدیدسازی قهری، آزار و تعقیب، شکنجه و سایر اقدامات غیرانسانی می‌شوند. این تحولات همچنین گواهی است بر مبارزات طولانی برای استیفای حقیقت و عدالت توسط جان‌به‌در بردگان و خانواده‌های قربانیان، کسانی که برای مدت بیش از سه دهه به طرزی بی‌رحمانه در یک در وضعیت برزخی رنج‌آور نگه داشته شدند و هنوز نمی‌دانند که عزیزان‌شان کجا، چرا و چگونه کشته شدند و کجا دفن هستند.

عفو بین‌الملل از افزایش توجه این دولت‌ها به موضوع ناپدیدسازی قهری و اعدام فراقضایی هزاران مخالف سیاسی در ماه‌های مرداد و شهریور ۱۳۶۷ در ایران استقبال می‌کند و از آن‌ها و سایر کشورها مجدداً درخواست می‌کند که در زمینه پاسخگو نگاه داشتن عاملان و آمران این جنایات‌های بین‌المللی گام‌های مؤثر بیشتری بردارند. در زمره اقدامات مؤثر این است که کشورها، در صورت وجود ظن معقول ارتکاب جنایات بین‌المللی توسط فردی که وارد مرزهای کشورشان می‌شوند، با استناد به صلاحیت قضایی فرامرزی، از جمله صلاحیت جهانی، تحقیق و تفحص انجام دهند، همان‌طور که الان در سوئد شاهد انجام این کار هستیم.

علاوه بر این، کشورها باید نهایت تلاش خود را به کار گیرند تا یک مکانسیم تحقیقاتی مستقل در سازمان ملل برای رسیدگی به بحران ادامه‌دار ناپدیدسازی‌های قهری ناشی از کشتار ۶۷ تاسیس شود و وضعیت هزاران جسد مفقود شده در گورهای جمعی بی‌نشان و پراکنده در سراسر کشور مشخص گردد.

پیش‌زمینه

در دسامبر ۲۰۱۸ سازمان عفو بین‌الملل گزارشی با عنوان «اسرار به خون آغشته؛ کشتار ۶۷- جنایتی علیه بشریت که همچنان ادامه دارد» منتشر کرد. گزارش نتیجه گرفته است که مقامات ایرانی، علاوه بر ارتکاب جنایت علیه بشریت در سال ۱۳۶۷ از طریق قتل، آزار و تعقیب، شکنجه و سایر رفتارهای غیرانسانی، با ادامه پنهانکاری سازمان‌یافته در خصوص سرنوشت و محل دفن قربانیان کشتار ۱۳۶۷، همچنان در حال ارتکاب جرم ناپدیدسازی قهری در ابعاد گسترده و سازمان‌یافته هستند که مصداق جنایت علیه بشریت است.

سازمان عفو بین‌الملل همچنین معتقد است که رنج‌های تحمیل شده به خانواده قربانیان ناقض اصل ممنوعیت مطلق شکنجه و سایر برخوردهای غیرانسانی، بیرحمانه و ترذیلی بر اساس قوانین بین‌المللی است.

تا امروز، هیچ یک از مقام‌های ایران در رابطه با کشتار ۶۷ محاکمه نشده‌اند. بسیاری از عاملان و آمران این جنایات علیه بشریت همچنان بر مسند قدرت و دارای مناصب کلیدی در آن دسته از نهادهای قضایی، دادستانی و دولتی هستند که در واقع باید مسئول تضمین عدالت در حق قربانیان باشند.

قصور و کوتاهی سازمان ملل در قبال بازماندگان و خانواده‌های قربانیان کشتار ۶۷ نه فقط تأثیر بسیار مخربی بر بازماندگان و خانواده‌های قربانیان داشته بلکه اثرات به شدت زیان‌باری بر برقراری حکومت قانون و احترام به حقوق بشر در ایران نیز گذاشته است. در این وضعیت، مقام‌ها و مسئولان ایرانی همچنین جسارت بیشتری یافته‌اند تا به مخفی‌کاری درباره سرنوشت قربانیان و محل دفن اجسادشان ادامه داده و سیاست انکار و انحراف افکار عمومی را در خصوص این ناپدیدسازی‌های قهری و اعدام‌های فراقضایی تا به امروز پیش بگیرند.